

فلسفه جامعه‌شناسی

جلد اول

بنیان‌گذاری سنت‌های قاره‌ای

دکتر محمدتقی ایمان

(عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز)

دکتر علی بندرریگی‌زاده

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

زمستان ۱۴۰۰

ایمان، محمدتقی، ۱۳۳۷-

فلسفه جامعه‌شناسی / محمدتقی ایمان، علی بندرریگی‌زاده. - قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۴۰۰.

شش، ۱۴۲ ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۶۰۹: فلسفه علوم انسانی؛ ۳۰)

بها: ۳۴۰۰۰۰ ریال

شابک ج ۱: ISBN: 978-600-298-388-6

شابک دوره: 978-600-298-389-3

فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیفا.

کتابنامه.

نمایه.

مندرجات: ج. ۱. بنیان‌گذاری سنت‌های قاره‌ای.

۱. جامعه‌شناسی -- فلسفه. ۲. Sociology -- Philosophy. الف. بندرریگی‌زاده، علی، ۱۳۶۷- ب. پژوهشگاه حوزه و

دانشگاه. ج. عنوان.

HM۵۸۵

۳۰۱/۰۱

۸۶۹۵۹۷۴

شماره کتابشناسی ملی

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است.

فلسفه جامعه‌شناسی (جلد اول) بنیان‌گذاری سنت‌های قاره‌ای

مؤلف: دکتر محمدتقی ایمان (عضو هیئت علمی دانشگاه شیراز) و دکتر علی بندرریگی‌زاده

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

صفحه‌آرایی: تحریر اندیشه

چاپ اول: زمستان ۱۴۰۰

تعداد: ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: سعیدی

چاپ: قم-سبحان

قیمت: ۳۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای پژوهشگاه حوزه و دانشگاه محفوظ و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نبش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات

۳۲۱۱۱۳۰۰) نمابر: ۳۲۸۰۳۰۹۰، ص. پ. ۳۱۵۱-۳۷۱۸۵.

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اُسکو، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۴۰۲۶۰۰

info@rihu.ac.ir

www.rihu.ac.ir

http://rihu.ac.ir/fa/book فروشگاه اینترنتی:

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

فهرست مطالب

مقدمه	۱
-------	---

فصل اول: کارل مارکس

مقدمه	۱۳
۲. اجتناب‌ناپذیری زیست اجتماعی، برآمدن امر درون‌بودی	۱۵
۳. آگاهی پیشا-دیالکتیکی، آگاهی دیالکتیکی	۱۸
۴. کار مولد، کار غیرمولد	۲۴
۵. تقسیم کار: دو شکل، یک سرشت	۴۱
۶. بن‌بست‌های آپورتیک، بن‌بست آپوریا	۵۰
۷. جهانی سراسر «شیخ»	۵۳
۸. اشباحِ صاحبِ هستندگان	۷۰
۹. نتیجه‌گیری	۷۵

فصل دوم: ماکس وبر

مقدمه	۷۷
۲. ارزش‌های سوپرکتیو و تجارب زیسته	۷۹
۳. صورت‌بندی «معرفت شهودی»	۸۲
۴. علم اجتماعی وبری	۹۴
۵. ارائه «سلسله‌مراتب معرفت از هستی»	۱۰۶
۶. ارائه «سلسله‌مراتب معرفت از هستندگان»	۱۱۵
۷. نتیجه‌گیری	۱۳۱

منابع و مآخذ

- ۱۳۳.....منابع فارسی
۱۳۳.....منابع انگلیسی

نمایه‌ها

- ۱۴۱.....نمایه اشخاص
۱۴۲.....نمایه اصطلاحات

www.ketab.ir

مقدمه

در قطعه چهل و چهارم کتاب اخلاق صغیر،^۱ آدورنو^۲ وظیفه یا رسالت فلسفه را درهم شکستن روحیه «صیانت نفس»^۳ انسان می‌داند. ^۴ هم‌چنان‌که مشخص است، مقصود وی متوجه معنای رایج این اصطلاح مبنی بر «حفظ جان» یا «بقای خود» نیست. مقصود خاص آدورنو متوجه وجود روحیه‌ای در انسان است که وی بر اساس آن، خود و موضع خود را دائماً یا غالباً «بر حق» می‌داند. این روحیه «خود حق‌پنداری» ثمر و سرانجامی جز «همواره فروافکنده ماندن» در مغاک ذات‌انگاری^۵ ندارد. رسالت فلسفه، به‌زعم آدورنو، رهایی انسان از این مغاک است؛ آن‌کس که از این مغاک رها شده گردد «غیرت»، «دیگری» و امکانیت‌های بدیل را همواره در کانون توجه خویش دارد. بدین طریق، مقصود اصلی «گشودگی همواره به ساحات جدید» است، اما هدف ما از واگشایی چنین مقصودی در سرآغاز این کتاب چیست؟ پاسخ این پرسش در سطور پیش رو مشخص می‌شود.

این کتاب عنوان فلسفه جامعه‌شناسی^۶ را بر تارک خود دارد؛ ترکیب واژگانی نامأنوسی که نیازمند

1. *Minima Moralia*

2. T.W. Adorno

3. Self-preservation

۴. برای ملاحظه کامل این قطعه بنگرید به: آدورنو، ۲۰۰۵: ۷۰.

5. Essentialism

6. *The Philosophy of Sociology*

توضیح و تدقیق است. این عنوان، در واقع، متضمن اهداف دوگانه این کتاب است: هدف نخست در این کتاب واکاوی بنیان‌های فلسفی آرای جامعه‌شناسان و، هدف دوم، ارائه خوانش‌هایی از این آرا براساس صورت‌بندی‌های مفهومی فلاسفه است. این اهداف دوگانه ظهور و بروز تمایز فلسفه جامعه‌شناسی از فلسفه علوم اجتماعی^۱ و از فلسفه اجتماعی^۲ هستند: درحالی‌که فلسفه جامعه‌شناسی بر بنیان‌های فلسفی نظریه‌های ارائه‌شده درباره پدیده‌های اجتماعی متمرکز است، فلسفه علوم اجتماعی متوجه ماهیت یا سرشت علم اجتماعی دربرگیرنده این نظریات است و فلسفه اجتماعی با درافکندن طرح‌هایی کلی از پدیده‌های مذکور هم‌پیوند است. بنابراین، درحالی‌که فلسفه جامعه‌شناسی واگشایی‌کننده نظریه‌های اجتماعی از حیث فلسفی بودن آن‌هاست، فلسفه علوم اجتماعی واگشایی‌کننده این نظریه‌ها از حیث علمی بودنشان و فلسفه اجتماعی واگشایی‌کننده آن‌ها از حیث پیوندهای مستقیم‌شان با ساحت واقعیت اجتماعی است.

افزون بر نخستین وجه تمایز فلسفه جامعه‌شناسی از فلسفه علوم اجتماعی و از فلسفه اجتماعی که همانا ردیابی مفاهیم نظری جامعه‌شناسی در مبادی و گزاره‌های منطقی فلسفه و مواجهه با جامعه‌شناسی به‌عنوان تجلی ساحت نظری در ساحت منطقی است، دومین وجه تمایز با خوانش‌های فلسفی از نظریه‌های اجتماعی هم‌پیوند است: این خوانش‌ها درحالی‌که در فلسفه جامعه‌شناسی از حیث ماهوی در کانون توجه هستند، در فلسفه علوم اجتماعی و در فلسفه اجتماعی از حیث تبعی مدنظرند. به عبارت دیگر، خوانش‌های فلسفی درحالی‌که در فلسفه جامعه‌شناسی به اعتبار وجود فی‌نفسه و بلافصلشان در کانون توجه‌اند که در فلسفه علوم اجتماعی و در فلسفه اجتماعی به‌واسطه نقششان در هموارنمودن مسیر تحقق واگشایی «علمی» و مسیر تحقق واگشایی «هم‌پیوندی نظریه و واقعیت» مطمح‌نظر هستند.

با تدقیق در نخستین و دومین وجه تمایز این امر مکشوف می‌گردد که فلسفه جامعه‌شناسی در حالی «ظهور و بروز هم‌پیوندی فلسفه و نظریه اجتماعی می‌باشد» که در فلسفه علوم اجتماعی «فلسفه نظریه را دربرمی‌گیرد» و در فلسفه اجتماعی «نظریه بر فلسفه سبقت می‌جوید»، بنابراین،

1. The philosophy of social sciences

2. Social philosophy